

ДО 200-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

УДК 929 Шевченко

Людмила Міляєва

мистецтвознавець,

Дійсний член Академії Вищої школи України,

Національної Академії мистецтв України,

заслужений діяч мистецтв України,

член Національної спілки художників України,

доктор мистецтвознавства, професор

Т. Г. Шевченко, його друзі і шанувальники в архівах Товариства заохочення художників Санкт-Петербурга

Запропоновані матеріали — це чергові мої публікації про творчі біографії українських художників XIX с. з державних архівів Росії, що зібрані у 1950–1960-ті роки. Подані джерела — з фонду Товариства Заохочення Художників (Общества Поощрения Художников, СПб) 1830х-1880х рр., які зберігалися тоді в Ленінградському обласному історичному архіві (зараз Центральний государственный исторический архив Санкт-Петербурга). Так сталося, що крім самого Т. Г. Шевченка в матеріалах архівів йдеться про художників, які були його друзями, прихильниками або добрими знайомими.

Предлагаемые материалы — очередные в серии публикаций из государственных архивов России, связанных с творческими биографиями украинских художников XIX в., собранные мной в 1950–1960-е годы. Представленные источники из фонда Общества Поощрения Художников, СПб, находились тогда в Ленинградском областном историческом архиве (сейчас Центральный государственный исторический архив Санкт-Петербурга). Они охватывают 1830–1880-е годы. Случайно оказалось, что кроме самого Т. Г. Шевченко, в материалах архивов речь идет о художниках, которые были его друзьями, поклонниками или добрыми знакомыми.

The proposed materials which were collected by me in the 1950's and 1960's are the next in the series of publications from the state archives of Russia and connected with the creative biographies of Ukrainian artists of the 19-th century. Granted sources from the fund Society for Encouragement of Artists, Saint Petersburg were at Leningrad regional historical archive (at present-Central

state historical archive of Saint Petersburg) at that time. They embrace the period from the 1830's to the 1880's. It has turned out accidentally, except for T.G. Shevchenko by himself the archive materials contain the information about the artists who were his friends, admirers or good acquaintances.

Подані матеріали продовжують серію моїх публікацій архівних джерел, в основному, з Росії, бо вони стосуються, перш за все, української художньої культури XIX с. Маленька передісторія архівних матеріалів, що нині публікуються.

У 1950-х роках, коли в Київському державному музеї українського мистецтва склався молодий, маленький, але дружний колектив відданих музеєві людей, ми опинилися в скрутному становищі: майже всі книги з історії українського мистецтва було заборонено і вони знаходилися у спецхрані. Історією мистецтва XIX — початку XX с. (то була основа експозиції) займалися переважно ми всі. (Мистецтво попередніх віків було представлено лише кількома творами). Книжок не було і тому ми змушені були звернутися до першоджерел. Лідія Іванівна Попова, Лариса Григорівна Членова, згодом Петро Іванович Говдя і я — всі працювали в архівах, переважно, Москви, Ленінграду (Росія), Одеси, Києва, Львова. Це для нас, молодих вчених, мало і свої переваги: ми долучалися до першоджерел інформації, що значно поширювало наше уявлення не тільки про факти життя та творчості художника, але й про епоху.

Через дружні стосунки між нами, ми охоче ділилися нашими здобутками і щедро один одному віддавали свої зошити з архівними виписками. Через те, що останні роки дуже ускладнилася робота в російських архівах, я почала друкувати свої накопичення.

Запропонований зараз матеріал знайшовся у Лідії Іванівни Попової, яка зараз живе у Москві, вона мені його повернула більше ніж через 50 років. У зошиті — виписки з архіву Товариства Заохочення Художників (Общества Поощрения Художников, згодом Художеств). Архів Товариства зберігається в Державному історичному архіві Ленінградської області (нині ЦГИА СПб), який на той час, в 1950-ті роки, на відміну від Центрального історичного архіву знаходився у безладі, через що там було дуже важко працювати.

Деякі матеріали, що я пропоную для публікації зараз відомі, деякі — нові. Хронологічно вони охоплюють один проміжок часу, тому дають відчуття епохи, умов, в яких працювали художники.

Подані матеріали стосуються, в основному, майстрів, які були в певних стосунках з Т. Г. Шевченком: деякі були близькими друзями, інші — добрими знайомими та шанувальниками поета. Майже всі художники, представлені на той час в експозиції музею, певний час свого життя і творчості провели в Росії, вчилися там, а іноді й жили.

Товариство Заохочення Художників повстало у 1821–23 рр. у Санкт-Петербурзі за ініціативою і на гроші кількох меценатів з впливової дворянської верхівки. І як благодійна організація воно існувало до 1923 р. Його метою було

сприяння розвитку мистецтва та безпосередня допомога в різних напрямках діяльності майстрів художньої культури, а саме: Товариство мало навчальні класи, давало так званий пансіон та іноді направляло на перебування за кордон з метою удосконалення молодих художників (одними з перших були брати К. та М. Брюллови), допомагало матеріально бідним талантам, викупувало з кріпацтва, влаштовувало виставки і лотерей, з яких купувалися твори мистецтва, сприяло їх розповсюдженню у виданні естампів — гравюр, офортів, літографій тощо.

Серед викуплених Товариством з кріпацтва, як відомо, були Т. Г. Шевченко і пов'язаний з Україною художник О. О. Агін (1817–1875), широко відомий згодом як ілюстратор «Мертвих душ» М. В. Гоголя. Агін був вчителем малювання в Інституті шляхетних дівчат та Кадетському корпусі у Києві. Агін і помер в Україні — в Качанівці, на Чернігівщині, в маєтку відомого українського мецената В. Тарновського. Він був приятелем Т. Г. Шевченка, разом з ним вчився у К. Брюллова, відомий олійний портрет О. Агіна пензля Шевченка.

Серед творів, які згадуються в архівних джерелах, є роботи чи не найближчої до Шевченка людини, рано померлого художника-пейзажиста, Василя Івановича Штернберга (1818–1845). Вони разом вчилися в Академії, разом жили та разом бідували. Відомий шарж Шевченка з написом: «Вместо чая мы побрились». Штернберг був учнем М. Воробйова і часто бував в Качанівці, у поміщика В. Тарновського. Відомі такі роботи Василя Івановича: «Пастушок» (1836–1838); «Переправа через Дніпро під Києвом» (1837); «Альтанка Г. С. Тарновського в Качанівці» (1837); «Малоросійський шинок» (1837); «Вид на Поділ у Києві» (1837); «Свячення пасок на Україні» (1838).

Капітон Степанович Павлов (1792–1856). Вчився в Академії Мистецтва з дитинства, як то практикувалося на початку XIX с. Після її закінчення викладав малювання в Ніжині, в гімназії вищих наук кн. О. Безбородька, згодом ліцеї. Архіви Ніжинського ліцею розкривають його дуже симпатичну особистість. У нього була велика родина, в якій семеро дітей, він їх зобразив на груповому портреті (НХМУ). Як вчитель малювання він мав дуже низьку зарплату, тому мусив підробляти тим, що мав посаду «надзирателя», посаду, представників якої в кожному подібному закритому учбовому закладі найбільш не любили учні. Вже сама назва «надзиратель» має негативний присмак. Ті педагоги мали пильнувати за кожним кроком учнів. Проте, не так було з Павловим. Як вчитель малювання він всіх захопив до свого фаху. М. В. Гоголь у листах до рідних вихваляється своїми замальовками, так само, як і брати Євген та Микола Гребінки (останній став архітектором). Став художником інший учень — Аполлон Миколайович Мокрицький (1810–1870). Він вчився разом з Т. Г. Шевченком в майстерні К. П. Брюллова в Академії Художеств, є автором відомого «Щоденника» про ці роки навчання («Дневник художника А. Н. Мокрицького, «Изобразительное искусство», М., 1975). Яків Петрович Де-Бальмен (1813–1845), який загинув на Кавказі і якому

присвятив Т. Г. Шевченко свою поему «Кавказ» (1845), був так само художником, хоча вищої освіти не отримав. Автор численних ілюстрацій до поезій Шевченка.

Павлов зміг запалити своїх учнів, прищепити їм любов до мистецтва. Учні його любили. Павлов мав неприємності через те, що в його шафі діти ховали літературу, яку їм не дозволяли читати, та навіть тютюн.

Зошит з моїми архівними матеріалами Ніжинської гімназії так до мене й не повернувся. Ніжинський архів горів і тому в ньому важко було працювати. Зараз документально я не маю змоги підтвердити цю мою останню інформацію.

З 1839 р. він викладав малювання в Київському університеті ім. св. Володимира (1839–1846), як свідчать останні дослідження, вперше зробив кабінет-музей образотворчого мистецтва. Вже в Києві він навчав малюванню М. В. Брянського, який згодом став портретистом (див. архів). Працював як жанрист, портретист і пейзажист. Малював і ікони. Є підстави вважати, що Гоголь зустрічався з Павловим і в Санкт-Петербурзі, куди останній возив на лотерею свої роботи. (Його твір «Тесляр» (1838), що знаходиться в ДРМ ім. Олександра III, описаний Гоголем в чорновому варіанті повісті «Портрет»).

Коли Павлов мав піти на пенсію, його посаду мріяв зайняти Т. Г. Шевченко, але не судилося — Шевченка заарештували.

Шевченко був особисто знайомий з Павловим і визначив це у своїй автобіографічній повісті «Близнець». Шевченко згадує Павлова як гарного художника і добру людину. Відзначає жанровість його скромних творів, їхню інтимність. Творча спадщина Павлова невелика: «Тесляр» (1838), ДРМ СПБ; Родинний портрет (1830-ті), НХМУ; «Діти, що грають в карточні домики» (див. далі виписки з арх.), Псковська картинна галерея; Портрет Д. Павлової, дочки художника (1843), НХМУ; Портрет М. М. Сребдольської, НХМУ; Портрет мічмана Г. Чайковського (1840), Державний музей мистецтв республіки Казахстан ім. А. Кастеева; краєвид «Церква Спаса Нерукотворного в Полтаві»; Автопортрет (1830-ті). Автопортрет — це майже персонаж Гоголя, скромна маленька людина, Павлов не зобразив себе романтичним художником. Серед графічних робіт відомий рисунок «Чабан», зафіксований офортом Л. М. Жемчужникова в «Живописній Україні» 1861–62 рр.

Серед документів ТЗХ зустрічається ім'я ще одного з досить близьких друзів Т. Г. Шевченка — Михайла Макаровича Сажина (1818–1888–1889(?)). З ним Тарас Григорович познайомився ще під час студіювання в Академії Художеств, де Сажин був вільним слухачем і по закінченні отримав звання нектасного художника. Згодом зустрівся з ним, можливо не випадково, в Києві, де вони, в 1846 р., разом з поетом Олександром Степановичем Афанасьєвим-Чужбинським (1816–1875) оселилися в будинку на Крещатицькому провулку, 8а (нині, а тоді на Козиному Болоті). Сажин був пейзажистом, малював переважно аквареллю та просто селією. Безумовно вони разом ходили на етюди, на пленер, про це свідчать не тільки спогади Чужбинського, але й подібність мотивів краєвидів Шевченка і Сажина.

Вже після арешту Шевченка Сажин ще певний час залишався в Україні (джерела ТЗХ дають право стверджувати, що, напевно, він залишався в Києві включно до 1859 р., бо в 1861 р. він малює вже в околицях Спб — Стрельні). В 1858 р. виконав картину олією «Вигляд інтер'єру Софійського собору», за яку отримав звання академіка. Ця картина була виставлена на лотерею в ТЗХ. Дві роботи олією знаходяться у ДРМ Спб: «Внутрішній вигляд церкви в Україні», п., о., 1855, та «Вид з Володимирської гірки в Києві», к., о. Частина спадщини Сажина зберігається в Києві в НХМУ: «Біля переправи у Києві. Ніч», п.о., та такі акварелі як «Свято закладання Ланцюгового мосту в Києві» (1848), «Церква всіх святих в Лаврі», «Андріївська церква в Києві», «Давні фрески в Софійському соборі», «Видубицький монастир», «Щекавиця. Місце, де похований князь Олег», «Вид на Київ з Подолу (40 рр. ХІХ с.)». Ще дві акварелі «Залишки монастиря св. Ірини поблизу Софійського собору» та «Старий Київ. Печерськ» знаходяться у Національному музеї Тараса Шевченка.

Згодом Сажин опинився у Сибіру, де викладав малювання в Кадетському корпусі м. Омськ, в якому і помер. Твори останнього періоду його життя нам невідомі, можливо, вони є в сибірських музеях Росії.

В архівних джерелах зустрічається і прізвище художника Соколова Івана Івановича (1830(32)—1918), маляра-жанриста. Він походив з дрібномаєтних дворян, вчився в Московській дворянській гімназії при Московському університеті, звідки, не закінчивши її, вступив до Імператорської Академії Художеств (Спб). Його вчителем був О. Т. Марков (1802—1878). Отримав у спадщину маєток на Слобожанщині. Приятелював з К. Трутовським, який жив неподалік від нього. Іноді вони разом працювали на пленері. Під впливом М. В. Гоголя, як і Трутовський, та власних спостережень більшу частину творчості присвятив зображенню побуту українського села, який його захоплював красою і поетичністю звичаїв. Він його добре знав, але його картини ніколи не набували етнографічності. Настрій численних творів малярства Соколова мав перегук з голівськими «Вечорами на хуторі поблизу Диканьки» і «Миргороду». Соколов відомий і як ілюстратор «Тараса Бульби» (1875) та «Сорочинського ярмарку» (1871) Гоголя (ілюстрації не видані).

Завдяки дослідженням молодих мистецтвознавців Леокадії Анчишкиної та Євгенії Лесь відкрилася ще одна маловідома сторінка спадщини Соколова — те, що зараз зветься «орієнталізмом». (Екзотика Кавказу, куди він був відряджений ще в студентські роки з Академії і, мабуть, ще дитячі спогади з Астрахані, де він народився — а тоді це було місто Вавилон з присмаком Сходу — безумовно цьому сприяли). Мабуть зі студентських років він подружився з польським художником Станіславом Хлебовським (1835—1884), так само учнем Маркова. Можливо, відвідував разом з Хлебовським майстерню французького орієнталіста Жана-Леона Жерома (1824—1904). (Хлебовський згодом став придворним малярем турецького султана). Соколов багато подорожував Близьким Сходом. Проте, лишилося обмаль творів орієнталістської тематики його пензля («Діти, що грають на кладовищі в Константинополі» (1860),

«Продаж невольниць на східному березі Чорного моря» (1852)). Матеріали, що публікуються, називають ще одну його орієнталістську роботу «Інтер'єр турецького подвір'я у Константинополі» (1858).

Соколов був, як це видно з архівних джерел, активним членом ТЗХ, відома також його участь в перших художніх угрупованнях Росії, а саме: «Академічні п'ятниці» (1860–1861 рр.); була спроба організації «Художнього товариства» (кінець 1857 — початок 1858 рр.); «Рисувальні вечори по п'ятницях» — організовані наприкінці 1852 р.

Ліберальні погляди Соколова виявилися в його зацікавленні в тогочасному «Тамвидаві» — «Колоколі» О. Герцена та поезією, на той час засланого Т. Г. Шевченка, під впливом якого він створює у 1858 р. ескіз «Проводи рекрутів». Після повернення Шевченка із заслання він особисто з ним знайомиться та опрацьовує ескіз в картину, яка згодом набуває великої популярності і зараз існує в багатьох копіях.

Про ставлення поета до І. Соколова свідчить той факт, що у 1860 р. Шевченко створює офорт «У шинку» («Приятелі») з картини І. Соколова. Останній у 1875 р. ілюструє поему Шевченка «Катерина». Наприкінці ХІХ с. Соколов живе у Харкові, де організує «Харківське товариство любителів красних мистецтв», 1889 р., і художню школу, там він і помер.

Серед його творів: «Ніч на Івана Купала», Нижньотагільський художній музей образотворчих мистецтв, Росія; «Циганський табір у горах Кавказу», Севастопольський художній музей ім. М.П. Крошицького; «Ранок після весілля на Україні (Перезва)», 1857, Національний музей Тараса Шевченка; «Збирання вишні у поміщицькому садку на Україні», 1858, Державна Третьяковська галерея, Росія Москва; «Ворожіння на вінках», 1860, НХМУ, Київ; «Весілля», 1860, Сумський обласний художній музей ім. Никанора Онацького, «Кавказький пейзаж», 1850, ДРМ СПб; «Українські селяни», 1859, ДРМ СПб та інші.

Матеріали ТЗХ дають можливість конкретизувати деякі сторінки історії формування в Україні художньої освіти. В них є листування Наполеона Миколайовича Буяльського з приводу відкриття ним в Києві, в 1852 р., рисувальної школи (мої дослідження щодо складу учнів цієї школи довели, що в ній вчилися тільки учні католицького віросповідання). Буяльський конкурував з Шевченком на посаду вчителя малювання Київського Університету св. Володимира, але конкурсу не витримав. Архівні джерела ТЗХ торкаються й Харківської приватної школи Марії Дмитрівни Раєвської-Іванової (1840–1912).

Архів містить також листування з приводу Київської рисувальної школи М. І. Мурашка.

Матеріали також відображують творчість ще кількох художників, пов'язаних з Україною: К. О. Трутовського (1826–1893) — так само добрий знайомий Шевченка, П. І. Шлейфера (1814–1879), одного з конкурентів на посаду вчителя малювання разом з Шевченком, М. В. Брянського (1830–1908), В. Д. Орловського (1842–1914), при чому у більшості із заявлених ТЗХ творів переважає українська тематика.

Ми свідомо не коментуємо представлені нами матеріали про Т. Г. Шевченка, які широко відомі шевченкознавцям та добре ними опрацьовані, але вважаємо, що разом з джерелами про інших художників вони дозволяють більш глибоко уявити собі і оточення Шевченка, і атмосферу тогочасного Санкт-Петербурга, де він жив та працював в ті часи.

Виписки з архівів подані мовою і з правописом оригіналу.

* * *

арк. 15

Списокъ

Оригинальнымъ картинамъ, копиямъ и гравированнымъ эстампамъ, назначеннымъ въ 4^ю художественную Лотерею съ Высочайшего разрѣшенія отъ Общества Поощренія Художниковъ учрежденную.

№	Званіе картинъ	цѣна
	Оригинальные картины	
23	Дѣти играющіе в домики Павлова	100
24	Тоже	100
21	Пейзажъ, видъ близъ Невской Ладоги Сажина	100
37	Св. Іеронимъ съ картины Гверчино Шлейфера	115

арк. 18.

Таблица

Художественныхъ произведеній разыгранныхъ въ четвертую Лотерею съ Высочайшаго соизволенія Общества Поощренія Художниковъ, учрежденную 1 февраля 1842 года.

а, Маслянымъ оригинальными картинами

...№ 23. Дѣти играющіе въ карточные домики г. Павлова

№ 24. Дѣти читающіе азбуку. Его же.

Фонд 448

Императорское Общество поощренія

№ спр. — 153, № в'язки — 8, художествъ.

№ опису 1

«2-я художественная лотерея

ОПХ

Начато 16 января 1838 г.

Окончено 11 декабря 1857 г.»

арк. 12.

Господину учителю Нѣжинского Лицея Павлову

По порученію Комитета Общества Поощренія Художниковъ препровождаю при семъ къ Вамъ, Милостивый Государь деньги сто пятьдесятъ рублей ассигнац. слѣдующія за картину, представляющую художника

растирающего краски, которыя поступили во 2^ю Художественную Лоте-
рею; Имѣю честь покорнейше просить о полученіи какъ этихъ денегъ рав-
но и о высланныхъ къ вамъ въ 1835 году 200 р. за двѣ картины представ-
ляющіе Мальчика съ голубемъ и голову Мальчика, поспѣшить уведомить
Комитетъ Общества.

Подписаль

Членъ Казначей О.П.Х.

А. Сапожниковъ.

№ 203.

Марта 1838 года.

арк. 17

Учителя Нѣжинского Въ Комитетъ Общества Поощренія Художниковъ

Лицея Павлова

9 апреля 1838

№ 1^{ші}

Честъ имѣю увѣдомить Комитетъ Общества Поощренія Художниковъ
что деньги сто пятьдесятъ рублей ассигнаціями за картину поступившую во
вторую Художественную Лотерею равно и за прежнія двѣ картины двѣсти
рублей я получилъ.

Учитель рисованія

Капитонъ Павловъ

ЛОИА

фонд 448.

№ спр. — 469, в. 28, оп. 1.

Архив Общества Поощренія Художествъ.

«Дело

О разрешении на открытие в Кіеве школы рисо-
ванія для приходящихъ.

Начато 16 сент. 1876 г.

Окончено 29 нояб. 1880 г.»

арк. 1.

М.Н.П.

копія

Г. Учителю Кіевскаго Реального Училища Мурашко.

Управленіе Кіевскаго

Учебнаго Округа

Канцелярія

Столъ 1

16 сентября 1876 г.

№ 5805

г. Кіевъ.

Въ разрѣшеніе поданнаго Вами Г. Попечителю
Кіевскаго Учебнаго Округа прошенія отъ 29 августа
сего года имѣю честь увѣдомить Васъ, Милостивый
Государь, что я разрѣшаю Вамъ открыть въ г. Кіевѣ
школу рисованья для приходящихъ. Подлинное под-
писаль Управляющій Округомъ, Ректоръ Универси-
тета св. Владимира Матвѣевъ. Управляющій Канце-
лярією Романенко.

Копія засвідчена нотаріусом 29 лист. 1880 р.

арк. 2. Его Сіятельству Господину Кіевскому Военному Волинскому и Подольскому Генераль-Губернатору.

Учителя Реального Училища
Николая Мурашко
Докладная записка

Открывъ въ г. Кіевѣ школу рисованія на собственныя средства я много обязанъ содѣйствію городского Головы, который далъ временное помѣщеніе въ городскомъ домѣ, но таковое теперь оказывается не достаточнымъ, такъ какъ учащихся уже около сорока душъ. Такая цифра, ясно выражая интерес общества къ этому заведенію, подаеъ мнѣ надежду, что въ скоромъ времени количество учениковъ значительно увеличится. Не имѣя же матеріальныхъ средствъ вести это дѣло какъ следуетъ, я осмѣливаюсь обратиться къ Вашему Сіятельству съ покорнѣйшею просьбою о вспомошествованіи, какое только Вы найдете достаточнымъ для этой школы.

Н. Мурашко.

1876 года
октября 25 дня.

арк. 3.

Кіевскій
Подольскій и Волинскій Генераль-
Губернаторъ
2 ноября 1876 года.

Въ Общество Поощренія Художниковъ

Учитель Реального училища Николай Мурашко, открывъ въ Кіевѣ на собственныя средства школу рисованія, помѣстилъ ее временно въ городскомъ домѣ; но какъ занимаемое имъ помѣщеніе оказывается недостаточнымъ, такъ какъ количество поступающихъ въ это заведеніе съ каждымъ днемъ увеличивается, поэтому Мурашко проситъ объ оказаніи ему на этотъ предметъ пособія.

Признавая учрежденіе въ Кіевѣ помянутой школы рисованія полезнымъ, я нужнымъ считаю сообщить объ означенномъ ходатайствѣ Мурашко обществу поощренія художниковъ съ приложеніемъ докладной записки просителя, съ тою цѣлью, не будетъ ли признано возможнымъ оказать этой школѣ пособіе и о послѣдующемъ покорнѣйше прошу меня увѣдомить.

Генераль-адъютантъ

/подпись/

ЛОИА
ф. 448, спр. 584, в. 32,
оп. 1.

«Удостоверение
Инспектора народныхъ училищъ Киевской губернии,
данное Киевской рисовальной школе
нач. 1 дек. 1880 г.»

арк. 1

М. Н. П.

Київській учебній округі
інспекторъ Народныхъ
Училищъ Київской
Губерніи 1го р-на
декабря 1 дня 1880 г.
№ 455
Київъ.

Удостовереніе

Существующая въ Киѣвѣ рисовальная школа, руководимая художникомъ С. Петербургской Академіи Николаемъ Ивановичемъ Г. Мурашко находится нынѣ въ весьма удовлетворительномъ состояніи. Учащихся въ этой школѣ 72 въ томъ числѣ 56 муж. пола и 16 женского. Помѣщеніе

удобное и соответствуетъ назначенію; школа содержится на счетъ частнаго пожертвованія, оказываемаго благотворителемъ Г. Терещенко, за тѣмъ вносомъ платы за право ученія и наконецъ ежегоднымъ пособиемъ отъ города и ежегодными выставками, въ чемъ и удостовѣрю, присовокупляя, что школа заслуживаетъ вниманія и поощренія.

Инспекторъ Статскій Советникъ
Иванъ Чечеть.

ЛОИА

фонд 448, спр. 585,
в. 32, оп. 1.

«Письмо к Григоровичу Д. В. от 20/XII — 80 г.
о Киевской школе рисования. (Терещенко)
Счета по Киевской школе рисования.
Нач. 20 дек. 1880 г.
Оконч. 27 марта 1883 г.»

Москва 20.XII.1880

арк. 1-2

Милостивый Государь,
Дмитрий Васильевичъ!

Прошу Васъ извинить меня, что я не отвѣчалъ на любезное письмо Ваше: я получилъ его наканунѣ выѣзда въ Москву и хотѣлъ непременно заѣхать въ Питеръ нарочно, чтобы лично благодарить Васъ за Ваше сочувствіе къ школѣ рисованія въ Киѣвѣ.

Къ сожалѣнію дѣла задержали меня въ Москвѣ и я въ настоящую поѣздку не смогу побывать в Петербургѣ, почему приношу Вамъ письменно благодарность отъ лица Киевской школы.

Богданъ Ивановичъ Ханенко передалъ мнѣ, что Вы хотели знать какое официальное положеніе занимаетъ школа для представленія Комитету Общества Поощренія Художниковъ на утвержденіе обещанной субсидіи изъ Верещагинскаго капитала. Для этой цѣли прилагаю Вамъ при семь засвидѣтельствованныя копии документовъ школы. Какія потребуются еще свѣденія, покорнѣйше Васъ прошу писать въ Киѣвъ, я немедленно вышлю.

Весной я постараюсь приѣхать въ Питеръ, чтобы лично попросить у Совѣта по некоторымъ вопросамъ и надѣюсь, что Вы не откажете мнѣ въ этомъ.

А пока прошу Васъ принять увѣреніе въ глубочайшемъ уваженіи къ Вамъ
Вашего покорнѣйшого слуги

И. Терещенко.

арк. 4. Рахунок 1883 р. Магазин естампів та картин Фельшене.
15 березня.

1. Лист Rivoire

1. « » Schuler

6 « » Bouvier

1 Хромолітогр. Hunt

6 лист. Chabec Dussengey

2 Альбома Juton.

арк. 5. Рахунки придбанням рисувальних посібників для Київської рису-
вальної школи з процентів капіталу В.В. Верещагина.

1) Колекція квітів у фарбах Гунте.

2) Колекція птахів Бувье.

3) Збір. плодів та квітів Рівуар.

Колекції різн. орнаментів і т.і.

ЛОИА
фонд 448, спр. 115,
в. - 6, оп. 1.

«Дело о пансионерах общества
Нач. 16 ноября 1834 г.
Конч. 22 апр. 1850 г.»

арк. 14. **Сажинь**

арк. 14^б Костромской губернии города Галича, сынъ купца 3й гильдіи
Макара Алексеева Сажина, Михайло прибылъ въ Петербургъ
1834 год. съ коллежскимъ совѣтникомъ и камергеромъ ...нрзб для опре-
деления въ Императорскую Академію Художествъ, но получилъ
отказъ проживаеть теперь на квартирѣ и ходитъ только въ ри-
совальные классы постороннихъ учениковъ. Его знаетъ и хода-
тайствуетъ статскій Совѣтникъ Павелъ Петровичъ Свинынь.

арк. 32^я.

Шлейферъ

арк. 33. Милостивый Государь Василій Ивановичь!

Съ удовольствіемъ исполнилъ желаніе Общества Поощренія Художествъ
на счетъ успѣховъ учащегося у меня Г. Шлейфера, честь имѣю увѣдомить что
онъ въ теченіи несколькихъ мѣсяцевъ пользуясь моими уроками постоянно
успѣваетъ и подаетъ большую надежду въ предъ тѣмъ болѣе, что оставилъ
службу занимается живописью и рисованіемъ съ отличнымъ прилежаніемъ и

охотою; такіє качества, какъ Вамъ известно, служатъ необходимѣйшимъ условіемъ къ приобретенію дальнѣйшихъ успехов въ художествѣхъ.

Съ совершеннымъ почтеніемъ и преданностію имѣю честь быть покорнѣйшій слуга

Петр Басинъ.

22 ноября 1836.

арк. 34. Въ Комитетъ Общества Поощренія Художествъ
Коллежскаго Регистратора Шлейфера
покорнѣйшее прошеніе.

Съ юныхъ лѣтъ имѣя непреодолимую склонность къ живописи, невзирая на то, я обязанъ былъ по волѣ родителя моего коллежскаго совѣтника Шлейфера, обремененнаго большимъ семействомъ, опредѣлиться на службу въ Департаментъ Внѣшней Торговли, гдѣ продолжалъ службу 4 года, не в силахъ уже быть преодолеть врожденныя чувства къ изящному, оставивъ оную посвятилъ себя три года уже на просвѣщеніе по части исторической живописи, посѣщая ежедневно до нынѣ классы Академіи Художествъ, а съ августа 1835 года продолжаю занятія свои подъ особеннымъ руководствомъ Г. Академика Басина на собственномъ иждивеніи. Въ теченіи какового времѣни за успѣхи мои удостоился отъ Г.Г. професоровъ Академіи одобреніе, и переведенъ въ натурный классъ.

Не имѣя совершенно никакого состоянія и возможности продолжать ученіе на собственномъ иждивеніи, осмеливаюсь прибегнуть подъ милостивое покровительство онаго Общества Поощренія Художниковъ съ покорнѣйшею просьбою осчастливитъ меня въ теченіи трехъ лѣтъ возможнымъ вспоможеніемъ на окончаніе курса въ Академіи по исторической живописи.

При семъ честь имѣю приложить на благоусмотрѣніе послѣдній трудъ мой по живописи.

Коллежскій регистраторъ Павелъ Ивановъ сынъ Шлейферъ.

Сентября 9 дня 1836 г.

Жительство имѣю въ Галерной улицѣ на Полковомъ дворѣ у Доктора Франка.

арк. 35. Листъ до Сапожникова з клопотаніямъ про Шлейфера.

Мокрицькій

арк. 45. Милостивый Государь Василій Ивановичъ.

Состоящій подъ покровительствомъ Общества ученикъ мой Г. Мокрицькій и другой Илья Липинъ занимаясь рисованьемъ и живописью дѣлають какъ и вамъ извѣстно замѣчательныя успѣхи, на которые и Академія обратила вниманіе.

Я прошу Васъ представить о нихъ Комитету Общества какъ о людяхъ достойныхъ одобренія.

Съ совершеннымъ почтеніемъ и преданностію имѣю честь быть

февраля

Вашъ покорнѣйшій слуга

К. Брюлловъ

1837 г.

Шевченко

арк. 62. Пансіонеръ Общества Шевченко въ теченіе 4 мѣсяцевъ не посѣщаль Академическихъ классовъ и никакихъ трудовъ своихъ не представлялъ Комитету, не взирая на сделанные мною ему замечанія, почему и предлагаю Комитету уволить его, и изъ содержанія его (состоящего изъ 120 р. сер.) назначить 45 руб. сер. молодому граверу по деревѣ Дунину...

Членъ Казначей.

1842. май 15го.

арк. 63. Пансіонеру Общества Поощренія Художниковъ Шевченкѣ Извѣстно о томъ, что Вы, за первый опытъ въ живописи, удостоились награжденій отъ Императорской Академіи Художествъ серебряною медалію 2й степени, Комитетъ Общества Поощренія Художниковъ поставляетъ себѣ приятною обязанностію изъявить Вамъ сколь радостныя для него успѣхи оказываемыя Вами на избранномъ Вами поприщѣ, и если въ дальнѣйшихъ Вашихъ занятіяхъ по живописи Вы будете продолжать оказывать то же прилежаніе, то безъ сомненія всегда найдете въ Членахъ Комитета самыхъ усердныхъ и постоянныхъ обозрителей.

Вице предс.

Об-ва П.Х.

арк. 64. Аналогичний лист. 25 листопада 1840 р.

арк. 65. Въ Общество Поощренія Художниковъ отъ ученика Императорской Академіи Художествъ Тараса Шевченка

Прошеніе.

Будучи покровительствуемый Обществомъ Поощренія Художниковъ въ продолженіи нѣсколькихъ лѣтъ, и средствами котораго по мѣрѣ моихъ способностей; образованія въ избранномъ мною художествѣ, и получивши за первый опытъ въ живописи лестное для меня одобреніе, рѣшился вторично прибѣгнуть съ покорнѣйшею моею просьбою. —

Въ предѣлахъ моей родины южной Россіи уцѣлѣли до сего врѣмени многія слѣды вѣковыхъ потрясеній испытанныхъ некогда этимъ краемъ въ непрерывной борьбѣ за вѣру и независимость съ иноплемennыми хищными соседями. Тамъ въ памяти народной живы еще безчисленныя поэтическія преданія старины свидѣтельствующія о доблестныхъ подвигахъ предковъ; тамъ разнообразныя красоты природы, или особенность мѣстныхъ нравовъ, и обычаевъ, издревлѣ перешедшихъ къ потомкамъ, на каждомъ почти шагу останавливають вниманіе

Желая болѣе здѣлать извѣстными достопримечательности моей богатой воспоминаніями историческими, и рѣзко отличающейся отъ другихъ, народныхъ бытомъ настоящего времени, я предпринялъ изданіе названное мною живописная Украина, которое раздѣлено на три слѣдующіе части: 1ое — Види примечательныя по красотѣ или историческимъ воспоминаніямъ. 2ое —

Историческія событія — изданіе будетъ выходить отдѣльными выпусками въ количествѣ 12^м эстамповъ ежегодно. — три эстампа по возможности конченые представляю на благоусмотреніе общества и

арк. 66. ежели удостоюсь благосклонного вниманія и одобренія, то не имѣя собственныхъ средствъ для расходовъ въ такомъ случаѣ неизбежныхъ. — Беру смѣлость просить о помощи въ предпріятомъ мною дѣлѣ. И почту себя счастливымъ ежели общество благоволитъ мнѣ дать возможность отпечатать первые два выпуска состоящіе изъ 6-ти эстамповъ, въ количествѣ 600^м экземпляровъ, и соизволитъ принять отъ меня 100 или болѣе экземпляровъ моего изданія.

Императорской Академіи Художествъ
вольноприходящій ученикъ Тарасъ Шевченко.

ЛОИА «Членские лотереи.
фонд 448, спр. — 270, с 1856 по 1871 г.»
в. 14, № оп. 1.

арк.13. 1859 г.

Списокъ картинамъ и рисункамъ, назначенныхъ въ лотерею между Г.Г. Членами Общества Поощр. Худ. за 1859 г.

.....

6. Соколова Малороссийская сцена.

арк.20. Для членской лотереи 1862 года положено купить двѣ картины:

1. Внутренность церкви св. Троицы

2. Наружный видъ Кушелевской церкви въ Сергіевской пустыни и опредѣлено выделить за нихъ художнику Сажину 200 рублей.

Члены секр. (подписи)

20 января 1862 г.

«Выписка из журнала Комитета ОПХ, 16 марта 1863 г. о выдаче за

арк.22. следующие картины денег, среди них:»

«Видъ из Малороссіи

Орловского — 100 р.

Видъ из Украины « » - 50 р.

арк.29. «Письмо Ф. Прянишникова Ал. Мих. Марковичу о том, что выигранная им картина Трутовского «подсолнечник» возвращена об-ву для недостаточныхъ художников.

4 ноября 1863 г.»

арк.36. Картину Малороссійская сцена работы г. Трутовскаго положено купить для членской лотереи за триста рублей сереб.

Подписи.

- арк.45. «Журнал Торж. Собр. ОПХ 27 декабря 1863 г. № 97.
Список участников лотереи и выигрышей.»
№ 7. Трутовский. Дети и подсолнечник. Н.Ф. Брюллов
№ 15, 16. Орловский. Пейзажи. Дурново
Розинский
- арк.46. №№ 19, 20, 25 — Виды церкви Сажина. Ламбертъ
Манн
Манн
- арк.48. «Список выигрышам чл. лотер. ОПХ 8 янв. 1865 г.»
№ 10. Трутовский. Дедушка и внучата.
№ 20. Орловский. Мостъ на болоте.
№ 22. « » Мельница.
- арк.49. «Картины, куплен. для лотереи ОПХ 8 апреля 1869 г.»
5. Брянский. — 75 р.
- арк.52. «Журнал Торж. Собр. ОПХ 2 марта 1868 г.
Список выигрышей лотереи.»
№ 9. Брянский. Малороссiянка.
- арк.56. Список журі пост. виставки.
Серед членів — Орловський, Вл. Дон.
- арк.57. «Журнал Торж. Собр. ОПХ 9 февраля 1869 г.
Список выигрышей лотереи.»
№ 12. Брянский. Головка девочки. П. М. Третьяковъ.
№ 35. Орловский. Мельница. Виллевалъде.
- арк.63. «Журнал Общего Собр. 21 марта 1871 г.
Список выигрышей лотереи.»
№ 15. Брянский. Головка. А.Ф. Штритеръ.
- ЛОИА «Дело о комиссионере Общества
фонд 448, спр. 220, Ширияеве в Москве.
в. 2, оп. 1. 1822—50 г.»
- арк.28. Лист до Ширияева про 3-ю лотерею, в як. серед ін. робіт буде
розиграна робота Штернберга.
1839 р.
- ЛОИА Про 1^у художню лотерею без програшу,
фонд 448, спр. 143, що заснована ТЗХ.
в. 8, № оп. 7. нач. 25 лют. 1839 р.
закінч. 6 квіт. 1837 р.

- арк. 10-11 Объява про лотерею.
Список картин при ньому. Серед ол. ориг. карт.
«Мокрицкого Разносчик.
Щедровского Пейзаж.
Его же Собака
Ланченко Киевлянин, давший весть претичу».
- ЛОИА «Книга для записи худ. произведений,
фонд 448, спр. 100, принадлежащих Обществу. 1834 г.»
в. 5, оп. 1.
- арк. 28. Картина Мальчикъ въ голубомъ
Павлова. 1.100. по жребию лотереи г. гл. О.В.
Кочубею.
Картина Головка мальчика
Павлова. 1.100. тоже г. члену графу Мальшеву.
- ЛОИА «8-я Публичн. безпроигрышная лотерея худ. про-
фонд 448, спр. 253, изведений.
в. 13, оп. 1. 1854 г.»
- арк. 4. «В числе др. произведений Сцены из русского народного
быта по 10 экз. кажд.
всего — 100 экзempl.»
- ЛОИА «Дело о постоянной выставке художест. произв,
фонд 448, спр. 252, учрежденной Об-вом с 1858 г.
в. 13, оп. 1. 1854—1863 г.»
- арк. 4. Серед членів-розпорядників проф. І. І. Соколов,
ак. В.Ф. Тимм,
ак. Трутовський К.О.
- ЛОИА Лотереї за період
фонд 448, спр. — 242, з 1850—58 р.р.
в. 13, оп. 1. список твор. та серед них —
- арк. 10. «Список картин для розыгрыша 1857 г.
№ 1. Видъ на берегу Черного моря. Веневитиновъ.
- арк. 15. Аналогичний список 1858 р. лотереї.
27-го дек.
№ 4. Малоросійській пейзажъ. Веневитиновъ.
- ЛОИА «Дело о помещике Наполеоне Буяльском, под. губер-
фонд 448, спр. 223, нии по вопросу об устройстве худ. мастерской.
в. 13, оп. 1. 1846 г.»

арк. 1. Въ Общество Поощреній Художниковъ
Академіи Художествъ въ СПетербурґъ
Помѣщика Подольской Губерніи Митинскаго Уѣзда
Наполеона Буяльскаго
Прошеніе.

По десятилѣтнемъ пребываніи за границей въ разныхъ Академіяхъ для изученія живописи, возвратившись обратно въ Отечество, я поселился в гор. Кіевѣ, и желаю устроить у себя мастерскую, съ всѣми необходимыми приборами; потому честь имѣю покорнѣйше просить Общество Поощренія Художниковъ почтить меня увѣдомленіемъ, могу ли я посредствомъ сего общества, получить желаемые мною вещи, и по какой цѣнѣ, а именно:

Далі йде перелік гіпсів, манекенів, зразків та матеріалів.

1844 года 19 ноября.

Живописец помѣщик,
Наполеонъ Буяльскій.

Жительство имѣю въ Дворцовой Города Кіева части по Хрещатицкой улицѣ въ домѣ Линниченка.

арк. 2. «Письмо к М. Д. Резвому, излагающее просьбу Н. Буяльского к Прянишникову, которого он просит посодествовать определению Б. учителем рисования в Университет св. Владимира, что дает ему возможность открыть в Кіеве живописную школу.

23 окт. 1846 г.»

арк. 3. Его Высокопревосходительству Действительному Тайному совѣтнику Председателю Общества Поощренія Художниковъ Федору Ивановичу Прянишникову.

Помѣщика Подольской губерніи
Художника по исторической и портретной части Наполеона
Буяльскаго
Прошеніе

По изученію живописи за границею въ теченіи двѣнадцати лѣтъ, а именно: въ Берлинѣ, Дюссельдорфѣ, Парижѣ и Італіи, я имѣя намѣреніе открыть въ городѣ Кіевѣ публичную живописную школу, на собственномъ иждевеніи, под распоряженіемъ С. Петербургской Академіи Художествъ.

Выстроилъ я нарочно домъ для помѣщенія школы, и сдѣлалъ разныя приготовления; но не имѣя достаточнаго количества матеріаловъ, и зная, что такія находятся подъ распоряженіемъ учителя рисованія Университета св. Владиміра, по подачѣ тѣм же учителемъ въ концѣ 1845 года прошенія объ увольненіи его отъ службы, просилъ я Совѣтъ Университета и управляющаго Кіевскимъ учебнымъ округомъ о исходатайствованіи для меня этого мѣста на открывшуюся вакансію, и по полученіи онаго я обязуюсь открыть публичную школу на своемъ иждевеніи и на основаніи объясненномъ въ томъ же прошеніи.

Въ отвѣтъ сего Управляющій Кіевскімъ учебнымъ округомъ объяснилъ, что по причинѣ неимѣнія Академическаго званія я место учителя рисованія получить не могу.

Потому рѣшился я ѣхать въ СПетербургъ, гдѣ то по прибытіи своемъ представилъ я въ Совѣтъ Императорской Академіи Художествъ мои работы и проэктъ учрежденія школы, — Совѣтъ Академіи Художествъ по утвержденіи меня въ званіе и по разсмотрѣніи и одобреніи проэкта положилъ, представитъ дѣло мое Его Сіятельству Министру Народнаго просвѣщенія, и вмѣстѣ съ темъ, просить Его Сіятельство назначить меня на просимое мѣсто, дабы тѣмъ дать мнѣ способъ открыть въ Кіевѣ при университетѣ св. Владиміра живописную школу по неимѣнію вовсе въ той сторонѣ подобнаго заведенія, и въ то время когда много есть желающихъ посвятить себя изящному искусству.

і т. і.....

Художникъ по исторической части
Помѣщик Наполеонъ Буяльский
СПб 12 февр. 1846 г.

На аркуші олівцем:

там, де «званіе», приписка «свободнаго художника».

ЛОИА «Журналы годичнаго собрания и заседаній ОПХ
фонд 448, спр. 209, 1845—1846 г. г.»
в. 12, оп. 1.

арк. 17. Журналъ засѣданія Комитета
11 ноября 1846 г. № 17.

арк. 18. Розгляд проханія Буяльскаго про школу. Вирішено, у випадку підтвердження його послань на проханія Академії (про що неофіційно написати до Григоровича), підтримати у справі набуття посібників, які має тов-во в розпорядженні для відкритої школи.

ЛОИА «Переписка об-ва о картинах и др. художествен. произведенийх.
фонд 448, спр. 305, изведеніях.
в. 17, оп. 1. 1860.»

арк. 1. На основаніи §§ 10 и 13 Высочайшее утвержденнаго устава, поднесены были Г.г. членамъ Общества Поощренія Художниковъ: въ 1858 году — литографія съ картины Федотова «Пріездъ жениха» и въ 1859 году гальваногрфія съ картины Брюлова «Сладкія воды в Азіи». Изъ означенныхъ эстамповъ, по заказу Комитета, первая исполнена въ Берлинѣ, а другая — въ Мюнхенѣ.

Въ нынѣшнемъ 1860 году положено поднести Г.г. членамъ хромофотографію съ картины Академика Соколова «Малороссійская свадьба». Картина

эта належить Государынѣ Императрицѣ, и Ея Величество съ милоствѣйшею готовностію соизволила дозволить Обществу воспользоваться картиною для означенной цѣли.....

- ЛОИА «Книга для записывания картин и других художественных произведений на Выставку Общества Поощрения Художников. 1858–59 г. г.»
фонд 448, спр. 297, в. 16, оп. 1.
- арк. 3-4. Поступила № 23. 1858 г., 15 февр. Греческий монастырь въ окрестностях Константинополя
Ак. Соколовъ.
снята с выставки 10 авг. 1859.
куплена за 150 р. сер. Кондратовым.
№ 24. 1858 г., 15 февр. Внутренность турецкого двора въ Константинополѣ.
Ак. Соколов, снята 23 апр. 1859 г.
250 р. с., куплена Ф.И. Прянишниковымъ.
№ 25. Малороссійскій пейзажъ. Соколовъ.
15 февр. — 27 дек.
Разыграна в лотерею 58 г.
- арк. 7. № 56. 1858 г. Рисунокъ. Соколовъ. — до 17 апр.
№ 66. 12 марта 1858 г. Видъ Софіевскаго Собора в Кіевѣ. Сажинъ.
200 р.с. куплена г. Гартвиком.
№ 162. Штернберг. Ит. ландшафт. акв.
прин. Ея Имп. Высочеству.
- арк. 17. № 177-178. Деревенские дети и дер.сцѣна Соколовъ?
Ея Имп. Выс. Мар. Ник.
1859 г.
- арк. 30. №№ 280, 281. 1) Малороссійскій пейзажъ и 2) Малороссійская сцѣна И. Соколова.
1) 500 и 2) 600 р. 1^а разыграна.
1) отправлена Прянишникову.
- арк. 36. № 323. Внутренний видъ церкви св. Троицы въ г. Кіевѣ Сажинъ. Продана Трубаеву.
- арк. 38. № 338. Трутовскій. Малороссійская сцѣна. Чтение письма. 19 янв. 1860 г. не проданы.

- ЛОИА «Разные документы о картинах.
фонд 448, спр. 254, 1854—57 г.»
в. 13, оп. 1.
- арк. 28. Список картин галереї Прянишникова, серед них:
№ 133. Трутовский. Эскизь. Малороссіяне на поле.
- ЛОИА «О документах, состоящих под покровитель-
ством ОПХ.
фонд 448, спр. 112, 1834»
в. 6, оп. 1.
- арк. 4. Лист про передачу робіт вихованців ТЗХ, серед них:
Сажин, копія з Верне, буря.
- ЛОИА «Книга для записывания художественных
фонд 448, спр. 320, предметов, поступающих на Выставку ОПХ.
в. 17, оп. 1. 1860—1864 г. г.»
- 13 февр. 1860 г.
- арк. 2. И. Соколовъ. № 10. Малоросійскій пейзажъ. Разыгр. в лотерею.
« № 11. Женщина, моющая свое дитя. « »
март 1860 г.
- арк. 6. Трутовскій. № 21. Малоросійская сцѣна. Зима. Разыгр. в лотерею.
октябрь 1860.
- арк. 13. « № 28. Дерев. народ. сцена.
август 1861 г.
- арк. 19. « № 12. Малоросійская сцѣна. Выиграна Усовымъ.
- арк. 20. И. Соколовъ. № 26. Морской берегъ. Разыгр. в лотерею.
- арк. 21. Сажинъ. № 34. Внутренность собора.
декабрь 61 г.
- арк. 25. « » Внутр. видъ церкви въ Стрельне. купл. Кокоревымъ.
1862 г. март.
- арк. 28. Трутовскій. Балаганъ. акв. № 120.
- арк. 30. Сажинъ. № 153. Часовня въ Стрельне.
январь 1863 г.
- арк. 39. Орловскій. № 293. Видъ въ Малороссіи.
« № 294. « » разыграны.
сентябрь.
- арк. 47. « № № 412-414. Пейзажи. Подарены ...нрзб выставки.
- ГЛОИА «Лотерея за 1874 год.»
фонд 448, спр. 434,
в. 26, оп. 1.

- Приємъ учениковъ. учиться рисовать, безъ различія пола, возраста и званія. Приємъ бываетъ въ продолженіи всего учебнаго года; ученики остаются въ школѣ сколько хотять — отъ нѣсколькихъ уроковъ до нѣсколькихъ учебныхъ годовъ. За 11½ летъ въ школѣ было учениковъ 250, учениць — 100 — всего 350 человекъ. По годамъ они распредѣляются слѣдующимъ образомъ:
- въ 1869-мъ г., до каникулъ 19, въ 1869—70 г. — 20, въ 1870 — 71 году — 23, въ 1871—72 г. — 27, въ 1872—73 г. — 37, въ 1873—74 г. — 66, въ 1874—75 г. — 59, въ 1875—76 г. — 52, въ 1876—77 г. — 47, въ 1877—78 г. — 51, въ 1878—79 г. — 51, въ 1879—80 г. — 44 человекъ.
- Сверхъ того въ 1872 г. во время бывшаго въ Харьковѣ съезда народныхъ учителей 30 изъ нихъ посѣщали Школу въ продолженіи 2-хъ недѣль для ознакомленія съ приємами элементарнаго обученія рисованью. Изъ вышешприведенныхъ цифръ видно, что число учениковъ постоянно выростая въ первые 4 года въ 1873—74 г. сразу увеличилось на 29 человекъ болѣе предыдущаго года, это объясняется открытіемъ въ этомъ году Харьковскаго реальнаго училища, изъ 66 учениковъ 30 готовитъ поступить въ реальное училище. Въ послѣдніе 6 лѣтъ ежегодное число учениковъ вращается около 50.
- Помѣщеніе школы Школа помѣщается въ специально устроенномъ для нея залѣ (на Чернышевской ул. въ домѣ Раевскихъ въ № 6) представляющемъ всѣ необходимыя для класса рисованія удобства.
- Ученики и ученицы занимаются всѣ въ одной общей большой мастерской, раздѣляются они не по классамъ, а по группамъ или отдѣленіямъ, соответственно съ ихъ знаніями и развитіемъ.
- Врѣмя занятій. Уроки бываютъ ежедневно, съ 1-го сентября по 1-е июня, кромѣ праздниковъ и воскресенья по несколько часовъ въ день. Сверхъ урочныхъ часовъ, когда учительница въ школѣ и руководить занятіями. Школа открыта для учениковъ въ продолженіи всего дня, желающіе приходятъ и работаютъ сами.

- Средства школы. Школа содержится на частные средства Ивановой-Раевской. Ученики вносят за учење определенную плату — 5, 10 или 15 р. въ мѣсяць, плата обуславливается не временемъ, проводимымъ учениками въ школѣ, а ихъ матеріальными средствами, неимеющіе никакихъ средствъ пользуются уроками бесплатно. Число бесплатныхъ учениковъ неограничено....
- Награды. Во время конкурсовъ, бывшихъ въ Импер. Акад. Худ. въ 1872—75 г. учениками школы Харьковской получено 4 сереб. медали.
- арк.арк. 5-13. Переписка з Д. В. Григоровичемъ Иванової-Раевскої з приводу навчальнихъ посібників, з'їзду вчителівъ малювання і т. д.
- арк. 16. 20 мая 1883.
Многоуважаемый Дмитрій Васильевичъ!
Я согласился съ Иваномъ Петровичемъ Балашевымъ на счетъ того, что имеющіеся у Васъ 10000 руб. (десять тысячъ) могутъ быть всецело употреблены на Петербургскую рисовальную школу. Тогда другія десять тысячъ, которыя по мѣрѣ силъ буду доставлять Вамъ частями, будутъ предназначены на одну или двѣ провинціальныя школы.
Васъ уважающій В. Верещагинъ.
- ГЛИАО «Переписка художниковъ и др. лицъ о картинахъ и др. худ.
фонд 448, спр. 371, произвед.
в. 21, оп. 1. 1869 г.»
- арк.49. Продана на постоян. Выст. Головка дѣвушки за сто руб. деньги за вычетомъ пяти процентовъ получили сполна.
М. Брянскій.
1869 г.
апр. 18
- арк. 58. Розписка Брянского 8 квѣт. в отриманні 50 р. за продан. картину.
- ГЛОИА «Переписка художниковъ и другихъ лицъ о картинахъ и др.
фонд 448, спр. 386, худ. произведенияхъ.
в. 22, оп. 1. 1870 г.»
- арк. 78. Розписка Семирадского в отриманні грошей за картину «Цыгане в Малороссии».
- арк. 77. Розписка Брянского в отриманні 175 р. за голівку дівчини.
- арк. 131. Аналогичні розписки Брянского — 30 р.
136. за пейзаж. за голівку — 100 р.

ГЛОИА
фонд 448, спр. 385,
в. 22, оп. 1.

«О продаже картин и рисунков.
1870 г.»
Картины, принадлежащие Г^м Гун.
Орловскій — мост — 75—50
« » Неап. видъ — 200.

ГЛОИА
фонд 448, спр. 341,
в. 19, оп. 1.

«Переписка с художниками.
1865—1871.»

арк. 5-6. Лист Перова В. К до Григоровича Д. В., в ньому перший ді-
литься своїми творчими планами.

«Нарисовавши поотчетливѣ, я Вамъ пришлю слѣдующіе эскизы.

1-й — Молоденькая гувернантка, первый разъ поступившая на мѣсто въ купеческій домъ; моментъ взятъ мною, когда она представляется и всѣ домо-мочатцы, начиная отъ купца до кухарки, столпясь въ дверяхъ, глядятъ на нее съ безсовѣстнымъ любопытствомъ. 2-я выздоравливающій ребенокъ, въ этомъ эскизѣ я хочу представить радость всего семейства, начиная отъ старой бабушки и кончая еще болѣе старой няней, которая идетъ съ просфиркой, а остальные не знаютъ чѣмъ и забавить и чѣмъ накормить больное дитя. 3-й четыре маленькихъ несчастныхъ ученика (мастеровыхъ) въ страшный морозъ и вьюгу везутъ въ гору огромную кадку воды, одетые на совесть по сезону. Вы его у меня видели. 4 свиданіе истинно любящаго будочника съ сосѣдкой горничной. 5 кабакъ — гдѣ представляется сцена крестьянъ, возвращающихся съ заработокъ, одинъ изъ нихъ, подперши голову рукой облокотившись на столъ горько поетъ грустную пѣсню, а другой нетерпѣливо зоветъ его продолжать свой путь къ дому, въ двери видны крестьянѣ уже уходящія съ лестницы съ котомками и топорами на спинѣ».

14 дек. 1865 г. Вас. Перовъ.

ГЛОИА
фонд 448, спр. — 347,
в. 20, оп. 1.

«Переписка с худ. и др. лицами о картинах и др.
худ. произв.
1866 г.»

Розписки Брянського М.

арк. 34.

«Малороссійская жница». Продано за 80 р.

арк. 32.

«Малороссійскіе сюжеты».

арк. 30.

«Малороссіяне». 150 р.